

Stenogrammid

XIV Riigikogu, III Istungjärg, täiskogu korraline istung

Teisipäev, 18.02.2020, 10:00

Toimetatud

10:00 Istungi rakendamine

1. 10:01 Laeva lipuõiguse ja laevaregistrite seaduse ning tulumaksuseaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse ning teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (100 SE) kolmas lugemine

2. 10:20 Elektroonilise side seaduse muutmise seaduse eelnõu (138 SE) esimene lugemine

10:00 Istungi rakendamine

10:00 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Tere päevast, austatud Riigikogu! Alustame täiskogu III istungjärgu 5. töönädala teisipäevast istungit. Alustuseks on Riigikogu liikmetel võimalik üle anda eelnõusid ja arupärimisi. Eelnõude ja arupärimiste üleandmise soovi ei ole. Teeme kohaloleku kontrolli, palun!

Kohaloleku kontroll

Kohale registreeris ennast 56 Riigikogu liiget, puudub 45.

Head kolleegid! Enne, kui läheme tänase päevakorra juurde, on üks täpsustus. Tänase teise päevakorrapunkti juures, milleks on riigikaitsekomisjoni algatatud elektroonilise side seaduse muutmise seaduse eelnõu 138 esimene lugemine, teeb komisjonipoolse ettekande majanduskomisjoni liige Kai Rimmel.

1. 10:01 Laeva lipuõiguse ja laevaregistrite seaduse ning tulumaksuseaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse ning teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (100 SE) kolmas lugemine

10:02 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Läheme tänase päevakorra juurde. Esimene päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud laeva lipuõiguse ja laevaregistrite seaduse ning tulumaksuseaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse ning teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 100 kolmas lugemine. Kas fraktsioonidel on soov avada läbirääkimised? Kalev Kallo, palun keskfraktsiooni nimel! 5 + 3 minutit, palun!

10:02 Kalev Kallo

Austatud eesistuja! Lugupeetud kolleegid! Julgen öelda, et Eesti merenduse arengu seisukohalt on täna tõesti ajalooline päev, kui me mõne hetke pärast võtame vastu laeva lipuõiguse ja laevaregistrite seaduse ning tulumaksuseaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse ning teiste seaduste muutmise seaduse. Selleni jõudmiseks on maha käidud väga pikk tee. Iga tähelepanuväärse verstapostini jõudmisel on tavaks tagasi vaadata, teen seda minagi.

Olles sügavalt mures Eesti merenduse tuleviku pärast, asutasid 11 isikut 17. aprillil 2008 seltsingu Merendusnõukoda. Nõukoja liikmed esindasid laevaomanikke, laevaehitajaid, mereharidust, sadamaid, tegevmeremehi ja poliitikat. Ka siinkõneleja oli ja on asutajaliikmena nende hulgas. Eesmärk oli olla survegrupiks Eesti merenduspoliitika väljatöötamisel ja loomulikult ka ise kaasa lüüa. Esmane ülesanne oli valitsusele selgeks teha, et Eesti vajab merenduspoliitikat, et olla või saada mereriigiks. Visadus

hakkas vilju kandma, 2009. aasta augustis võttis valitsus vastu otsuse alustada riikliku arengukava "Eesti merenduspoliitika" väljatöötamist. Seltsingu liikmed ja nende ametkondade esindajad löid selles töös aktiivselt kaasa. 2012. aasta augustis kinnitas valitsus arengukava "Eesti merenduspoliitika 2011–2020", mis nägi ette töötada kolme kuu jooksul välja merenduspoliitika elluviimiseks konkreetne rakenduskava koos täitmise tähtaegadega. Hea meel on märkida, et siinsamas Riigikogu auväärses saalis arutati arengukava 6. märtsil 2013. Kahjuks oli tol ajal jälle vaidluste periood, kus leiti, et Riigikogu ei peaks enam arengukavasid kinnitama, ja seetõttu otsust vastu ei võetud, piirduti vaid aruteluga. Küll mitte kolme kuu pärast, aga aasta ja kolme kuu pärast, detsembris 2013 kinnitas valitsus arengukava rakendusplaani, milles olid ära toodud konkreetset toimingud koos tähtaegadega. Kahjuks oskasid toonased valitsused uputada kõik eesmärgid mitmesuguste komisjonide lõpututesse vaidlustesse, toimingute tähtajad läksid lootuselt mööda ja ülesanded jäid loomulikult täitmata.

Nähes, et riik ei suuda midagi ette võtta, sai teoks see, mis juba pikka aega oli õhus olnud. 2014. aasta veebruaris lahkus Eesti laevaregistrist segalasti-konteinerlaev Kurkse ja aprillis tema sõsarlaev Kalana. Sellest alates ei ole Eesti lipu all sõitmas enam ühtegi suurt kaubalaeva. Eesti merenduse jaoks hakkas päikseratas taas silmapiirile kerkima 2016. aasta novembris, kui ametisse astus Jüri Ratase juhitud valitsuskoalitsioon. Eesti Keskerakonna, Sotsiaaldemokraatliku Erakonna ning Isamaa ja Res Publica Liidu koalitsioonileppes oli sõnastatud lubadus tagada tingimused kaubalaevade Eesti lipu alla toomiseks. Algas tõsine töö seaduste ettevalmistamisel. Nagu ikka, järgnesid lõputud nõupidamised, arutelud ja vaidlused. Hea meel on tõdeda, et toonane majandus- ja kommunikatsiooniminister Kadri Simson juhtis protsessi kindlakäeliselt ning ühisel jõul koos koalitsioonipartneritega jõuti seadus vastu võtta vahetult enne Riigikogu koosseisu volituste lõppemist 13. veebruaril 2019.

Toimused valimised ja ametisse astus uus koalitsioon, Eesti Keskerakond, Isamaa ja Eesti Konservatiivne Rahvaerakond, kes samuti kinnitasid, et Eesti merenduse tulevik on endiselt üks prioriteete. Möödunud aasta kulus Euroopa Komisjonilt riigiabiloole taotlemisele. Luba saadi 16. detsembril 2019 ja tulenevalt loas esitatud nõuetest valmistati ette laeva lipuõiguse seaduse muudatused, mis on täna jõudnud vastuvõtmisele. Suur rõõm Eesti merenduse toetajatele ja sõpradele! Selgelt terendab lootus, et Eestist kui mereäärsest riigist saab jälle mereriik, sest mereriigi üheks tunnuseks on oma kaubalaevastiku ja merendust võimaldava seadusandliku raamistiku olemasolu.

Siinjuures tuleb öelda, et seadus kehtestab enam-vähem samaväärsed turutingimused kui lähinaabritel ja kaugematel riikidel. Aga miks peaks reeder valima samaväärsete tingimuste korral just Eesti lipu? Selleks, et ta Eesti lipu valiks, tuleb valitsuse tasemel ära teha veel väga palju tööd. Luua tuleb 24/7 tegutsev eesti- ja ingliskeelne reederite ja meremeeste teeninduskeskus, samuti meremeeste ja laevade tänapäevane, täielikult digitaalne infosüsteem. Kokkuvõtvalt öeldes tuleb luua paberivaba e-merendus ja korraldada meretranspordis digirevolutsioon. Eesti riik peab toimima merel efektiivselt. Miinimumini tuleb viia meie ametnike kõigil tasanditel vahv lemmiktegevus – bürokraatia. Reeder peab tundma, et tal on Eesti registris mugav toimetada ja ta on siin oodatud, alles siis toob ta oma laevad Eesti lipu alla. Kohati tundub, et läbiviidava riigireformi tuhinas võidakse kahjustada juba niigi nõrku lülisid, mida laevade lipu alla toomise ketis leidub. Tahaks väga loota, et seda ei juhtu, see aga tähendab, et pärast seaduse vastuvõtmist tuleb protsessi hoida ka edaspidi Riigikogu majanduskomisjoni kontrolli all. Kindlustunnet annab see, et peaminister on võtnud protsessi kontrolli alla. Eesti meremajandusega seonduvat on arutatud juba kahel korral peaministri juhitud valitsuse majandusarengu komisjonis ja seda kavatsetakse teha edaspidigi.

Kutsun kõiki hääletama eelnõu 100 poolt. Toome kaubalaevad taas Eesti lipu alla! Lõpetan oma sõnavõtu saatesarja "Meretund" legendaarse reporteri Hubert Veldermanni sõnadega: "Seiskem ikka näoga mere poole!" Aitäh!

10:08 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Siim Kiisler Isamaa Erakonna fraktsiooni nimel, palun!

10:08 Siim Kiisler

Aitäh, austatud juhataja! Ma ei palu kolme lisaminutit. Täna eelneva põhjaliku ülevaate eest! Sedastan, et Isamaa fraktsioon toetab väga selle olulise seaduseelnõu vastuvõtmist, laevandussektori ettevõtete tulumaksu erirežiimi täpsustamist.

Meil on hea meel, et see tee on läbi käidud. Euroopa Komisjonilt on saadud riigiabi luba ja käesoleva seadusemuudatusega see rakendatakse. Tõesti, nagu siin öeldi, on Eesti merenduspoliitika tegevuskava

kehtinud meil sisuliselt üheksa aastat ja üheksanda aasta 1. juulil ehk selle aasta 1. juulil jõustuvad nii eelnevalt vastu võetud kui ka täna loodetavasti vastu võetavad muudatused. Selle tegevuskava prioriteediks on seatud merendussektori ettevõtluskeskkonna areng ja rahvusvaheline konkurentsivõime. Me teame, et rahvusvahelise konkurentsivõimega ei ole asjad hästi olnud, ja me ei tee endale illusioone, et kohe 2. juulil või 3. juulil midagi väga olulist juhtub. Aga me teame, et Eestiga seotud laevaomanikel on erinevatel andmetel umbes 50–60 laeva. Me teame, et Eestil on siin võimalus olla tõeliselt konkurentsivõimeline. Ja selleks peame me tõesti mõtlema ka edasi, kuidas siduda need sammud, mis me siin praegu astume, näiteks e-residentsuse ja kliimapoliitikaga. Ilmselt kehtestatakse edaspidi laevadele rangemad nõuded, mis tähendab, et laevaomanikud võivad vaadata ka seda, kas mõni riik annab näiteks mootorite ümberehitamiseks toetust. Me peame vaatama kõiki võimalusi ja mitte maha magama muutuva majanduskeskkonnaga avanevaid uksi. Meil on hea meel, et see seaduseelnõu on siin, ja me loodame, et kõik fraktsioonid toetavad seda. Aitäh!

10:10 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Peeter Ernits, Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna fraktsiooni nimel, palun!

10:11 Peeter Ernits

Hea juhataja! Head kolleegid! Mul on meie fraktsiooni nimel siiralt hea meel, et see seadus täna vastu võetakse, ja ma loodan, et kõik seda ka aktsepteerivad.

See, mis on toimunud Eesti kui mereriigi puhul, on uskumatu. Ja see võitlus! Ma mäletan neid Tarmo Kõutsiga peetud lõputuid vestlusi, et kas see on üldse võimalik, ja tegelikult ei olnud võimalik. Kui Tarmo oli Riigikogu liige, siis ei olnud see võimalik, kuigi tema on admiral ja meremees – aga ei olnud võimalik. Kolleegid, kes toona olid, mäletavad, mis toimus ja miks toimus ja kuidas toimus. Aga ma ei taha vana asja meenutada. Hea, et me praegu oleme siin ja oleme suutnud leida üksmeele. Tõesti, eelmise Riigikogu volituste aja lõpupoole tundus, et ikkagi ei õnnestu midagi muuta. Omal ajal, kui need mehed Kurkses hukka said – juhtumisi oli selle kaubalaeva, ühe viimase, kes 2014 Eesti lipu alt kadus, nimi samuti Kurkse. Nii et tegelikult kuus aastat oleme mereriigina olnud nii, et meil kaubalaevu oma lipu all ei ole.

Me võtsime eelmise Riigikogu volituste aja lõpus selle seaduse vastu, aga siis jäi veel saba, oli vaja Brüsselist riigiabi luba saada. Ja siis, nagu ikka, juhtus see, et meie head kaaskodanikud, mõned organisatsioonid kaebasid ja pöördusid Brüsseli poole, et me seda luba ei saaks. Aga me saime ja täna ongi see, nagu öeldakse, *grande finale*. On lootust, et Eestist saab mereriik, siia tulevad kaubalaevad ja neid tuleb palju rohkem, kui Eesti reederitel on praegu. Ma ei taha rääkida neid roosasid unistusi 300 kaubalaevast, siin on rohkematki. Maksutulu ja maine loomulikult – see on hindamatu. Nii et tegelikult me oleme kohe-kohe sellise ajaloolise sündmuse juures, et Eesti lipp hakkaks lehvima ka kaubalaevadel üle maailma.

Muidugi, tegelikult on muresid teisigi, sest Eesti lipu alt püüavad välja libiseda ka reisilaevad. Aga nagu me eelmise Riigikogu koosseisu ajal siin arutasime, siis üks asi korraga: teeme ühe asja ära ning hiljem tuleme tagasi ülejäänud laevade juurde ja vaatame ka need üle.

Aga lühidalt, et mitte pikemalt rääkida, palun kõiki, kes ei ole veel otsustanud, seda eelnõu toetada. See on tõeliselt hea eelnõu. Eestist saab taas mereriik ja Eesti sinimustvalge lipp hakkab lehvima paljude kaubalaevade vööril. Aitäh!

10:14 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Annely Akkermann, palun, Reformierakonna fraktsiooni nimel!

10:15 Annely Akkermann

Head kolleegid! Eesti merenduse lugu on olnud selline, mille kohta öeldakse, et ei saa olla usklikum kui paavst. Nimelt, me olime Eestis oma maksusüsteemiga, mis puudutab just merendusvaldkonna reguleerimist, usklikumad kui paavst. Me nägime, kuidas kõigi silme all Eesti kaubanduslik meresõit hääbus ja laevad läksid teiste riikide lippude alla. Ja mitte sellepärast, et Eesti reederid oleks olnud vähem patrioodid kui Eesti põllumehed, vaid sellepärast, et võrreldes teiste riikidega oli Eesti maksusüsteem merenduse suhtes nii kulukas, et reederitel oli valida, kas maksta ennast surnuks või siirduda oma äri ajamiseks mõne teise riigi lipu alla.

See töö on olnud tõesti pikk. Esimene tõsisem komisjon alustas tööd juba umbes kümme aastat tagasi,

mille koosseisu ka minul oli au kuuluda. Seda suurem heameel on selle üle, et täna on see kümneaastane töö jõudmas lõpule. Reformierakonna fraktsioon toetab laevanduseelnõu ja ma palun ka kõigil teistel seda eelnõu toetada. Soovime oma reederitele tuult purjedesse – kuigi see eelnõu purjelaevu enam ei puuduta – või vähemasti seitset jalga vett kiilu alla, et laevad sõidaksid ja veaksid kaupa uue maksukorralduse raames! Aitäh!

10:17 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Fraktsioonidel rohkem soovi läbirääkimisi pidada ei ole. Läbirääkimised on lõppenud ja me saame minna lõpphääletuse juurde.

Austatud Riigikogu! Panen hääletusele Vabariigi Valitsuse algatatud laeva lipuõiguse ja laevaregistrite seaduse ning tulumaksuseaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse ning teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 100. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Eelnõu poolt hääletas 81 Riigikogu liiget, vastuolijaid ja erapooletuid ei olnud. Eelnõu on seadusena vastu võetud.

2. 10:20 Elektroonilise side seaduse muutmise seaduse eelnõu (138 SE) esimene lugemine

10:20 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Tänane teine päevakorrapunkt on riigikaitsekomisjoni algatatud elektroonilise side seaduse muutmise seaduse eelnõu 138 esimene lugemine. Ma palun ettekandjaks riigikaitsekomisjoni liikme Johannes Kerdi!

10:20 Johannes Kert

Lugupeetud koosoleku juhataja! Lugupeetud kolleegid! Daamid ja härrad! Riigikaitsekomisjon algatas k. a 28. jaanuaril konsensuse alusel elektroonilise side seaduse muutmise seaduse eelnõu, millega tehakse seaduses järgmised muudatused. Eelnõu § 1 punktiga 1 täiendatakse elektroonilise side seaduse § 11 lõikega 4¹, milles täpsustatakse, et kooskõlastamise nõude kehtestamise korral seab Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet sagedusloa tingimuseks kohustuse kasutada sidevõrgus üksnes sellist riist- ja tarkvara, mis on eelnevalt kooskõlastatud vastavalt § 87 lõikes 2¹ sätestatule.

Eelnõu § 1 punktiga 2 täiendatakse elektroonilise side seaduse § 87 lõikega 2¹. Tegemist on volitusnormiga, mis võimaldab Vabariigi Valitsusel määrusega kehtestada sidevõrkudes kasutatava riist- ja tarkvara kooskõlastamise nõude ning kooskõlastamise korra. Kooskõlastatava asutusena sätestatakse Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet. Samas lõikes sätestatakse, et Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet kooskõlastab sidevõrgu riist- ja tarkvara juhul, kui see vastab avaliku korra ja riigi julgeoleku vajadustele.

Eelnõu eesmärk on see, et sidesektor on baastaristu pakkuja, mis võimaldab digiühiskonnal toimida ja areneda. Sidevõrgu tehnoloogiad on aluseks ka suurt töökindlust ja usaldusväärsust nõudvates kriitilise tähtsusega valdkondades, näiteks meditsiinis, transpordis, panganduses ja energeetikas ning tõusva trendina robotikas ja tehisintellekti lahendustes. Sidevõrgu tehnoloogiad on digiühiskonnas integreeritud peaaegu kõikidesse süsteemidesse, kaasa arvatud elutähtsatesse teenustesse. Seetõttu tuleb IKT-taristut käsitleda fundamentaalselt kriitilise infrastruktuurina. Kuna kõik andmed liiguvad läbi sidevõrkude, omavad sidevõrgud järjest olulisemat rolli ka riigi julgeoleku kontekstis. On paratamatu, et tulenevalt sidevõrkude ning neisse ühendatud seadmete arvu ja olulisuse kasvust muutuvad keerulisemaks ka süsteemid tervikuna. Samuti muutub keerukamaks IKT-süsteemide kaitsmine manipulatsioonide ja rünnete eest. Keerukust lisavad sagedased tarkvarauuendused ja kriitilised turvapaigad, mille paigaldamisega pole aega oodata. Limiteeritud kontrollivõimaluse tõttu on tehnoloogia tootja usaldamine muutunud kriitiliseks faktoriks. Tehnoloogia tootja ei ole enam pelgalt seadmete ja tarkvara tarnija, vaid laiemalt tehnoloogilise teenuse pakkuja, kellega ehitatakse üles aastatepikkune koostöösuhe.

Eesti IKT-taristu puhul tuleb arvestada ka riigikaitseaspektiga. Eesti riigikaitse tugineb laia riigikaitse käsitlemisele ning NATO kollektiivkaitsele. See tähendab, et riigi kaitsmine ei hõlma üksnes sõjalist kaitset, vaid et riigikaitseks peavad valmis olema kõik riigiasutused ja kogu ühiskond. Riigi tõhus kaitse

tagatakse nii sõjaliste kui ka mittesõjaliste võimete, ressursside ja tegevustega nii avalikust, era- kui ka kolmandast sektorist. IKT-taristu on selles kontekstis oluline riigi ja ühiskonna toimepidevuse tagamiseks ning riigikaitse korraldamiseks. Tehnoloogia tootja valikul tuleks seetõttu arvesse võtta Eesti iseseisva kaitsevõime vajadusi ning samuti meie liitlaste hinnanguid ja piiranguid tehnoloogia kasutamise osas. Eesmärk on tagada olukord, kus meie IKT-taristu on turvaline ja usaldusväärne nii meie endi kui ka NATO liitlaste silmis. Võrkude kvaliteedi kindlustamiseks, küberrünnete mõju minimeerimiseks ja poliitiliste manipulatsioonide vältimiseks tuleb tagada, et sidevõrkude rajamine ning nende vahendusel sideteenuste osutamine toimuks turvalise tehnoloogia abil ning usaldusväärse partneri poolt.

Eelneva valguses on asjakohane täiendada elektroonilise side seadust normiga, mis võimaldab Vabariigi Valitsusel kehtestada sidevõrkudes kasutatava tehnoloogia kooskõlastamise nõude, et tagada seeläbi sidevõrkude kõrge turvalisuse tase. Tänan!

10:26 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh, lugupeetud ettekandja! Teile on ka küsimusi. Andrei Korobeinik, palun!

10:26 Andrei Korobeinik

Aitäh! Eelnõu eesmärk on arusaadav. Ma saan aru, et riistvara ja tarkvara peavad vastama teatud turvanõuetele. Mul on küsimus: kes otsustab nende kriteeriumite üle, millele peab riistvara ja tarkvara vastama?

10:26 Johannes Kert

Aitäh küsimuse eest! Selle üle hakkab otsustama Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet.

10:26 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Kalvi Kõva, palun!

10:26 Kalvi Kõva

Aitäh, hea Riigikogu aseesimees! Hea riigikaitsekomisjoni liige! Ma olen kuulnud, et seda seaduseelnõu ei valmistanud ette, ei koostanud mitte riigikaitsekomisjon, vaid seda tegi valitsus. Minu küsimus on, kas see vastab tõele. Miks valitsus ise seda eelnõu meile sisse ei andnud ja kas te riigikaitsekomisjoni ehk algataja poolt olete kindlad, et selle eelnõu ettevalmistaja on kaasanud kõikvõimalikke huvigruppe, nagu tavaliselt eelnõu ettevalmistamisel tehakse? Ja kas on tehtud analüüse? Kuidas selle poolega on?

10:27 Johannes Kert

Aitäh! Küsimus on selge. Selle eelnõu koostas majandusministeerium, põhiliselt koostas selle majandusministeeriumi küberturvalisuse büroo. Ja miks? Võib-olla enne veel üks aspekt: selleks on 2019. aasta jooksul kõikide valitsuse ministeeriumide vaheline töögrupp teinud kooskõlastavat tööd. See võttis aega ja Justiitsministeerium oli viimane, kes jõudis detsembri alguses kooskõlastamiseni. Ja nüüd seoses sellega, et ajalise piirangu panevad Euroopa Liidu sätted, milles on kokku lepitud sidevõrkude sagedusalade määramise ja ühinemise kuupäevad, ei jäänud majandusministeeriumil, et asjaga graafikus püsida, muud üle kui kasutada otseteed Riigikogusse. Kuna riigikaitsekomisjon on ka varem elektroonilise side turbe küsimustega tegelenud, näiteks eelmise koosseisu lõpus tegelesime siin küberturvalisuse seaduse vastuvõtmisega, siis pöördusid nad meie poole, et meie tooksime selle Riigikogu ette. Pärast teist lugemist on võimalik ka see, et valitsus annab oma otsuse – seda enam, et valitsuse otsuse jaoks on kooskõlastav töö eelmise aasta jooksul ära tehtud. Nii et see ei tohiks palju aega võtta, võib-olla tuleb natuke päevakorda kohendada. Ma loodan, et ma vastasin teie küsimusele.

10:30 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Kalle Laanet, palun!

10:30 Kalle Laanet

Aitäh! Võib-olla kommentaar heale kolleegile Kalvi Kõvale: seaduseelnõu menetlemine ja algatamine Riigikogus on ju täiesti legaalne tee, siin ei ole midagi üllatavat. Ja teiseks tahaks ma täpsustada seda, et

valitsusel on võimalik esitada oma seisukohad ja arvamused esimese ja teise lugemise vahel, mitte peale teist lugemist. Aga minu küsimus on pigem, hea Johannes, sulle see, kas sa täpsustaksid üle, et selle eelnõu sisu on lihtsalt volitusnormi andmine Vabariigi Valitsusele ja mitte midagi rohkemat.

10:30 Johannes Kert

Jah, täpselt nii see on. Me anname valitsusele volitusnormi, valitsus saab selle alusel tegutseda ja oma tööd korraldada.

10:30 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Hanno Pevkur, palun!

10:30 Hanno Pevkur

Aitäh! Hea Johannes! Selle eelnõu ettevalmistaja sinu sõnade kohaselt oli Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium – see puudutab elektroonilise side seadust –, aga me kõik saame aru, et üks asi on see, mis on vorm, ja teine asi on see, mis on sisu. Ja sisult riigikaitsekomisjon, tulles siia meie ette, annab selge signaali, et tegemist on julgeolekualase küsimusega, vastasel korral oleks võinud ja pidanud selle algatama majanduskomisjon. Kas riigikaitsekomisjonil on enne siia suurde saali meie ette tulemist olemas ka julgeolekuasutuste arvamus selle küsimuse kohta? Kuigi jah, tegemist on ainult volitusnormiga, siis sisu osas me saame aru, millega on tegemist. Ehk kas Välisluureamet ja Kaitsepolitseiamet on andnud oma sisendi või oma hinnangu selle probleemi käsitlemisele ja lahendamisele sellisel moel läbi elektroonilise side seaduse?

10:31 Johannes Kert

Täna küsimuse eest! Küsimus on arusaadav ja, tõesti, Välisluureamet on vastava riskianalüüsi teinud ja andnud. Kui on vaja, siis ma loen selle ette.

10:32 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Kalle Grünthal, palun!

10:32 Kalle Grünthal

Aitäh, lugupeetud istungi juhataja! Hea ettekandja! Ma vaatan seda seadusemuudatust ja samuti seda Vabariigi Valitsuse määrust, mis seondub sidevõrgu riist- ja tarkvara kooskõlastamise kohustuse korra ning riigi julgeoleku avaliku korra tagamise kavandiga. Siin on märgitud niimoodi, et kui sideettevõtja peab, ja analoogiliselt on ka selles määruhes, nii et põhimõtteliselt on need nagu tulevikku suunatud probleemid. Aga täpsustuseks sooviksin teada, kas see omab ka tagasiulatuvat jõudu või mõju nendele ettevõtetele, kes on need kooskõlastused juba teinud.

10:33 Johannes Kert

Täna küsimuse eest! Tagasiulatuvat mõju ei ole. Pigem nähakse, et selline sidevõrkude ümberprofileerumine toimuks üleminekuaja jooksul. Sedasi välditakse ka majanduslikke kulusid. Loodan, et ma vastasin küsimusele.

10:33 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Andrei Korobeinik, palun!

10:33 Andrei Korobeinik

Aitäh! Tõepoolest, eelnõu sisu on see, et me anname volituse valitsusele, kes omakorda delegeerib selle tarbijakaitseametile. Nüüd, kujutame ette, et seadus juba kehtib ja tulebki otsus, et üks või teine riistvaratootja ei kõlba Eesti turule. Kas ja kuidas saan mina näiteks teada, mis kriteeriumitele see konkreetne tootja ei vasta? Ja kas see info on avalik? Kas kriteeriumite nimekiri on avalik? Kas otsuse loogika on lahti kirjutatud?

10:34 Johannes Kert

Seda informatsiooni minu käsutuses täna ei ole. See teema ei olnud ka riigikaitsekomisjonis ega majanduskomisjonis arutelu all. On teada mõned pretsedendid, mille pinnalt selline usalduse kadu on teatud firmade suhtes tekkinud. Näiteks Austraalias on toimunud infoleke, mille käigus on informatsioon jõudnud teise riiki, see ei puudutanud peale austraallaste kedagi. Selle tagajärjel on USA, kõigepealt Austraalia, aga siis ka USA kehtestanud piirangu vastava tehnoloogia kasutamisele oma võrkudes. Jaapan ja Taiwan on samuti sellised piirangud kehtestanud. Nüüd jõuab see diskussioon Euroopasse. Euroopas on analoogsed volitusnormid, nagu meie oleme praegu oma valitsusele andmas, kehtestatud Prantsusmaal ja Rootsis – muuseas, samuti üleminekuajaga, mitte päevapealt, et suuri majanduskulusid vältida. Siin on ühelt poolt tegemist meie liitlaste usaldamisega ja teiselt poolt solidaarsusega. Kuna meil tuleb julgeoleku- ja kaitsealast koostööd teha just USA-ga ja nende riikidega, kes on Euroopa Liidu liikmed, siis võib teatud tehnoloogiate kasutamine pärssida meie liitlassuhete toimimist. Nimelt, kui teatud tehnoloogiate kasutamine võimaldab näiteks meie liitlaste ja ka meie enda vägede liikumist väga lihtsalt positsioneerida, tõenäoliselt ka pealt kuulata, andmeid tagauste kaudu välja viia, siis see kindlasti ei ole meie huvides.

10:37 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Erki Savisaar, palun!

10:37 Erki Savisaar

Aitäh, austatud juhataja! Lugupeetud ettekandja! Ma siin juba osaliselt lugesin need vastused välja. Minu peamine küsimus oli see, milliseid turvariske õieti kardetakse ja kuidas see eelnõu võiks seda olukorda parandada, sest andmeleke ja positsioneerimine ei ole kindlasti mingisugune ühe tootja erifunktsioon. Võiks öelda, et see on peaaegu põhifunktsioon ja seda võimaldavad kõik tootjad. Aga ma küsiks selle kohta, et kas on mõeldud ka halduskulude peale, sest võrreldes Rootsigi on Eesti lähenemine ikkagi kardinaalselt teine. Siin soovitakse, et operaatorid vahetaksid ka tagantjärele välja kõik vastava tootja seadmed, mis kuhugi on pandud. Ja vaidlus käib pigem selle üle, kas võrk n-ö lõpeb ruuteri, digiboksi või mobiiltelefoniga. Milline see halduskulu võiks olla ja milline võiks olla nende ettevõtete üldkulu selle seaduse rakendumisel?

10:38 Johannes Kert

Aitäh! Sain aru. See on tegelikult küll rohkem küsimus valitsusele, kelle määrus hakkab seda sätestama. Aga ma oletan, et valitsus teeb sellise otsuse, et määrab üleminekuajaks näiteks 3–6 aastat, vastavalt ettevõtte spetsiifikale. Kuna enamik neid tehnoloogiaid on kasutusele võetud juba näiteks 2013. aastal, siis nende väljavahetamise aeg võib-olla tulebki kolme-nelja aasta pärast. Nende tehnoloogiate väljavahetamise ajaks, mis on hiljem kasutusele võetud ja mille puhul me ei taha, et need kasutusel oleksid, määratakse võib-olla näiteks kümme aastat. Sellega välditakse selliseid kulusi. See on üleminekuaja, sellise diferentseeruva üleminekuaja üks põhjuseid.

10:39 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Valdo Randpere, palun!

10:39 Valdo Randpere

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Hea ettekandja! Andrei Korobeiniku küsimusele vastates sa juba ütlesid, et otsuse tarnija tehnoloogilise lahenduse sobivuse kohta või selle puhul esinevate riskide kohta teeb Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet. See ei ole küll päris tõsi, sest kui me vaatame seda valitsuse määruse kavandit, mis nüüd on meie ees, siis selle kohaselt tegelikult Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet ainult edastavad saadud informatsiooni julgeolekuasutustele ja Riigi Infosüsteemi Ametile ning nemad annavad oma arvamuse. Kui meil siin Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi inimesed seda esitlemas käisid, siis nad tegelikult ütlesid esimese slaidiga, et tehnilisi võimalusi midagi järeldada või otsustada ei ole. Millest lähtudes siis julgeolekuasutused hakkavad oma järeldusi ühe tehnoloogia sobivuse või mitesobivuse kohta tegema?

10:40 Johannes Kert

Aitäh! Siin oli vist juba kaks küsimust. Esiteks, Riigi Infosüsteemi Amet ja julgeolekuasutused annavad soovitusi, mitte ei tee otsuseid. Otsuseid tehakse ikkagi mujal. Punkt kaks, ma kardan, et ei Eestis ega ka mujal Euroopa Liidus pole selliseid tehnilisi võimalusi, et väga täpselt järeldada, kus need turvaaugud täpselt on ja mida need turvaaugud täpselt võimaldavad. Meil on Austraalia näide ja on ka Leedu näide, kus ministritele kingiti teatud tehnoloogiat rakendavad mobiiltelefonid ja teoks sai infoleke ühte Aasia riiki. Euroopa Liidus, jah, ei ole praegu ühtegi riiki, kus oleks selline võimekus olemas. Kui seda siin looma hakata, siis see võtaks võib-olla aastaid. Kuna asi puudutab ka riigikaitset, siis tuleb meil paratamatult usaldada oma tähtsamaid julgeoleku ja kaitsevaldkonna liitlasi NATO-st ning olla nendega solidaarne. Nii et üks pool asjast on tehnoloogiline, teine pool on julgeolekupoliitiline. Ja julgeolekupoliitikas on soovitatav omada ühte parimat sõpra, mitte üritada pidada kahte või kolme. On väga mitmeid näiteid, kuidas mitut sõpra omada kavatsenud riigid ei ole hästi lõpetanud. Viimane näide on Ukraina, kes kukkus kahe tooli vahele ja nüüd rabeleb, et ikkagi ühele toolile jõuda.

10:42 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Kalle Grünthal, palun!

10:42 Kalle Grünthal

Aitäh, lugupeetud istungi juhataja! Hea ettekandja! Kui te vastasite minu esimesele küsimusele, siis te ütlesite, et seadus tagasiulatuvat jõudu ei oma. Aga milline võib olla julgeolekurisk nende sideettevõtjate suhtes, kes juba kasutavad sidevõrgus riist- või tarkvara?

10:43 Johannes Kert

Jaa, aitäh! Siin on paratamatu teatud kompromiss kulutuste ja julgeolekuohu vahel. Kuna väga otsest julgeolekuohu täna Eestile sellest Aasia riigist ei täheldata, siis saab valitsus siin oma lõpliku otsuse teha. Loodetavasti me selle delegatsiooninormi valitsusele anname. Aga jah, see on eelkõige küsimus valitsusele.

10:43 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Erki Savisaar, palun!

10:43 Erki Savisaar

Aitäh, austatud juhataja! Lugupeetud ettekandja! Kui me räägime andmelekkedest, siis enamasti toimub andmeleke sihtpunktides – kas saatja või vastuvõtja poole peal. Ja sellest tulenevalt ka küsimus: kuidas nende seadmete väljavahetamine ülekandevõrgus turvalisust suurendab, kui ettevõtted, inimesed ja asutused oma sisevõrgus või oma isikliku seadmena neid n-ö ohtlikke seadmeid edasi kasutavad? Ja teine pool, mis puudutab arvutivõrgu turvet – üldiselt on hea praktika kasutada just mitme tootja tehtud seadmeid, et juhul, kui mõnes neist on turvaauk, ei saa tervet süsteemi üle võtta, vaid saadakse ligi võib-olla ainult ühele kihile. Täna, kui me seda valikut vähendama hakkame, tegelikult ju turvalisus väheneb.

10:44 Johannes Kert

Täna väga hea küsimuse eest! Loodan, et suudan ka vastata. Küsimuse esimene pool. Kui asi puudutab pealtkuulamist, siis olen teiega nõus. Kui asi puudutab geopositsioneerimist, siis siin tuleb kindlasti ka muu infrastruktuur arvesse, mis neid seadmeid, telefone toetab. Nüüd küsimuse teine pool. Siin ma vastaksin umbes selliselt, et teil on kindlasti õigus, et süsteemis on mõistlik kasutada mitmeid seadmeid või mitme firma seadmeid, aga ma usun, et meie valitsus on nii tark, et ei keela ära kõiki firmasid, vaid teeb mõistliku valiku.

10:45 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Valdo Randpere, palun!

10:45 Valdo Randpere

Aitäh, hea eesistuja! Hea ettekandja! Sa viitasid oma ettekandes ka sellele, et näiteks Rootsi ja Prantsusmaa on juba asja reguleerinud. Ja Erki Savisaar vaidles sulle vastu, ütles, et Rootsi on selle reguleerinud hoopis teistmoodi, pehmemalt. Olen Erkiga täiesti nõus, nii see on. Samal ajal on

Prantsuse Telekomid hakanud juba välja arvutama, kui suur võiks olla nende kahjunõue Prantsuse riigi vastu, juhul kui midagi sellist ellu viiakse. Aga sa oled kogu aeg viidanud, et on targa valitsuse otsus, kui palju see maksma läheb. Mina väidan, et see peaks olema meie otsus, sest see eelnõu, mille üle me hääletame, ütleb praegu, et seaduse rakendamine ei too kaasa täiendavaid kulusid. Ka seletuskirjas majandusliku mõju osa all on räägitud, kuidas kulusid see seaduseelnõu kaasa ei too. Tegelikult ta toob ja oleks aus ka öelda, kui palju, või teha selles suhtes mingi prognoos, sest me hääletame ikkagi riigi rahalisi väljaminekuid.

10:47 Johannes Kert

Aitäh! Ma ei tahaks sulle küsimusega vastata, et ole hea, kolleeg, ja ütle, kuidas need kulud tekivad. Kindlasti võib siin väikseid kulusid tekkida, aga suuri kulusid kavatsetakse minimeerida või vältida just paindliku üleminekuajaga.

10:47 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Andres Metsoja, palun!

10:47 Andres Metsoja

Aitäh, hea eesistuja! Lugupeetud ettekandja! Kindlasti on see oluline ja õige samm õiges suunas, aga selles diskussioonis peaks kindlasti vaatama suurt pilti. Ja minu küsimus tulebki sellest valdkonnast, et me oleme üsna palju siin saalis, erinevates komisjonides, kogudes rääkinud sellest, et Eesti sidevõrk võiks olla operaatorineutraalne. See suurendaks turukonkurentsi, paljud väiksemad pakkujad saaks tulla turule. Paraku on see alati millelegi põrkunud. Tahetakse olla samal ajal nii võrguomanik kui ka teenusepakkuja ja minu meelest on see küll väga oluline koht, mida julgeoleku kontekstis arutada. Kuidas me läheme edasi sidevõrgu strateegiaga? Kas see on oluline diskussioonikoht teha täna, nüüd ja praegu neid otsuseid?

10:48 Johannes Kert

Palju tänu, Andres! See, mis sa ütled, on mõistlik, aga selle tegemine võtab aega. Täna on just Euroopa Liidus sõlmitud kokkulepped need, mis sunnivad meid kiirustama. Ma arvan, et see, mida sa räägid, see protsess, selline pikaajaline nägemus, mis tõenäoliselt olulisel määral suurendab ka riigi julgeolekut – see protsess peaks algama paralleelselt. Täna tuleks meil teha seda, mida meil on täna vaja teha.

10:49 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Peeter Ernits, palun!

10:49 Peeter Ernits

Hea juhataja! Hea ettekandja! Noh, hundi nime me kõik teame, aga seda me ei nimeta. Aga nagu Andres Metsoja ütles, vaatame suurt pilti, mis võitlus tegelikult käib. Kui teie eelnõu siin tsiteerida, siis rajatakse sidevõrgud usaldusväärsele tehnoloogiale. Nüüd, USA-s ja mitmetes teistes riikides on sidevõrgud rajatud usaldusväärsele tehnoloogiale, aga samas meie teise olulise partneri, Euroopa Liidu pealinn Brüssel on tegelikult – kasutades samu sõnu – rajatud mitteusaldusväärsele tehnoloogiale. Aga seal asuvad Euroopa Komisjon, Euroopa Parlament ja kõik muud sellised institutsioonid, millega me oleme nabanööri pidi samamoodi seotud nagu usaldusväärset tehnoloogiat kasutava Washingtoniga. Kuidas seda skisofreenilist olukorda lahendada?

10:50 Johannes Kert

Aitäh, väga hea küsimus! Kahjuks ma pean teiega nõustuma, et olukord on just selline, nagu te kirjeldasite. Ja sellest olukorrast välja rabelemine ei olegi võib-olla kõige lihtsam, eriti mis puudutab Belgia Kuningriiki, kus on peaaegu sajaprotsendiliselt võetud kasutusele tehnoloogia, millest nüüd soovitatakse hoiduda. Ma ei oska öelda, mida Belgia valitsus kavatsseb ette võtta, aga ajapikku ta kindlasti midagi ette võtab ja mida kiiremini, seda parem.

10:51 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Keit Pentus-Rosimannus, palun!

10:51 Keit Pentus-Rosimannus

Hea juhataja! Hea eelnõu algatajate esindaja! See on hea debatt siin täna olnud ning see on oluline eelnõu ja vajalik muudatus, mis tuleb seaduses ära teha. Miks see vajalik on, seda oled sa siin küsimustele vastates pikalt ja väga hästi selgitanud. Mu küsimus on: kuidas eelnõu algatajad näevad selle eelnõuga edasiliikumist? Millises tempos ja kuidas?

10:51 Johannes Kert

Täna! Eelnõu algatajad näevad seda, et nüüd esimese ja teise lugemise vahel me loodame saada ka valitsuse arvamuse ja liikuda edasi maksimumtempoga, et saaksime Euroopa Liidu dokumentidest tulenevatest tähtaegadest kinni hoida.

10:52 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Peeter Ernits, palun!

10:52 Peeter Ernits

Hea juhataja! Hea ettekandja! Ma jätkan selle koha pealt, kus sul mõte pooleli jäi. Tegelikult, vaata, vereringet on suurt ja väikest. Ja meil on nagu kaks pead: Brüssel ja Washington. Ei ole võimalik ühte neist ära lõigata. Aga kuidas siin n-ö Väikese Peetrina hakkama saada? Selle eelnõu me saame vastu võtta, aga probleem ju jääb. Jah, Belgia Kuningriik on oma otsustes suveräänne, aga seal, Belgia Kuningriigi territooriumil asub juhtumisi ka terve Euroopa Liidu pea.

10:53 Johannes Kert

Jaa, sain aru! Belgia Kuningriigis, seal kus on Euroopa Liidu juhtorganid, ka NATO peakorter ja veel teised rahvusvahelised institutsioonid, kasutatakse täna 4G-võrku. Me räägime 5G-võrgu ülesehitamisest, see tähendab, et me vaatame just tulevikutehnoloogiat. Jah, seda tõrjutavat tehnoloogiat on kasutatud ka 4G-võrgus, aga kui Belgias minnakse üle 5G-le, siis tehakse ka seal jõupingutusi, et kasutada sobivat tehnoloogiat. Euroopa Liit kui selline on samamoodi vastavaid otsuseid tegemas.

10:54 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Helmen Kütt, palun!

10:54 Helmen Kütt

Suur aitäh, austatud eesistuja! Lugupeetud ettekandja! Ma ei tunne seda valdkonda. Ma kuulan siinset debatti ja olen nõus kolleegidega, kes ütlevad, et debatt on huvitav ja hea. Kuulan kolleegide küsimusi ja teie väga kompetentseid vastuseid. Mul on kaks küsimust, austatud kindral. Kas ainult minul on see tunne või tundub tegelikult ka teile, et selle eelnõu – te viitate küll kiirusele, eelnõu on koostatud majandusministeeriumis – oleks siiski võinud tuua siia valitsus? Mul on kuidagi selline tunne, et nii teie kui ka meie oleme tankistid. See on üks küsimus. Ja teine: kui paljud Euroopa Liidu riigid on selle juba seadustanud?

10:55 Johannes Kert

Teisele küsimusele oskan ma paremini vastata. Prantsusmaa ja Rootsi on vastavad delegatsiooninormid parlamendi tasemel valitsusele andnud, et valitsus sellega oma igapäevatoos tegeleks. Mul ei ole seda tunnet, et me oleme tankistid. Mul on selline tunne, et asja huvides oli sellega kiiresti edasi minna. Valitsus ja ministeeriumid on terve aasta tööd teinud, et neid seisukohti kooskõlastada, ja kui nad aasta lõpus avastasid, et nad on tähtaegadega jännis, siis sellest tuli nende kavatsus ja palve sedasi kiirustada.

10:55 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh, lugupeetud ettekandja! Teile rohkem küsimusi ei ole. Nüüd ma palun kaasettekandjaks majanduskomisjoni liikme Kai Rimmel!

10:56 Kai Rimmel

Austatud koosoleku juhataja! Head kolleegid! Majanduskomisjonis oli seaduseelnõu 138 arutelu all esimest korda k.a 10. veebruaril. Sinna olid kutsutud Riigikogu liige Johannes Kert ning Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi nõunik, riigi küberturvalisuse poliitika juht Raul Rikk. Riigikaitsekomisjoni algatatud elektroonilise side seaduse muutmise seaduse eelnõu 138 on kahtlemata väga oluline seaduseelnõu, millega kindlustatakse riigi turvalisust, seetõttu esitan teile majanduskomisjonis toimunust ülevaate veidi põhjalikumalt.

Riigikogu liige Johannes Kert andis elektroonilise side seaduse muutmise seaduse eelnõust ülevaate. Eelnõu annab Vabariigi Valitsusele volitusnormi, mis võimaldab Vabariigi Valitsusel määrusega kehtestada sidevõrkudes kasutatava riist- ja tarkvara kooskõlastamise kohustuse ning kooskõlastamise korra, et tagada seeläbi sidevõrkude suur turvalisus. Seega annab see eelnõu ainult volitusnormi, mitte ei määra põhimõtteliselt lõpliku otsuse tegemise võimalust. Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi nõunik, riigi turvalisuse poliitika juht Raul Rikk selgitas põhjalikult, et probleemi olemus, mida selle eelnõuga lahendatakse, seisnebki selles, et Eestis täna ei kontrollita, kuidas sideoperaatorid oma sidevõrku üles ehitavad, ning puudub ülevaade, millist tehnoloogiat sideettevõtjad kasutavad ja kui riskantne see tehnoloogia on. Isegi kui riik avastab mõne tehnoloogia osas riske, siis hetkel puudub riigil võimalus sellise tehnoloogia kasutamist piirata. Selle volitusnormiga üritatakse ka seda probleemi lahendada. Seetõttu ongi töötatud välja elektroonilise side seaduse muutmise seaduse ja Vabariigi Valitsuse määruse eelnõu, et riigil tekiks võimalus juba ennetavalt kontrollida sidevõrkudes kasutatavate tehnoloogiate turvalisust. Euroopa Liidu 5G-võrkude küberturvalisuse soovitusel on välja toodud kolm väga olulist aspekti. Esiteks, riigid peaksid ajakohastama oma seadusandlust, et tagada sidevõrkude turvalisus. Teiseks, riigid peaksid ette nägema kontrollmehhanismid, mis tagaksid reeglite täitmise. Ja kolmandaks, riigid peaksid jälgima, et ühe konkreetse tehnoloogia osakaal sidevõrkudes ei oleks liialt suur. Euroopa Liidu riigid on kokku leppinud, et sidevõrkudes kasutusel olevaid tehnoloogiaid kontrollitakse senisest enam. Kuna Vabariigi Valitsusel puudub volitus sellist määrust kehtestada, siis on vaja elektroonilise side seadusesse lisada volitusnorm. Hetkel tegeldakse ka määruse kavandi muutmisega, plaanis on menetlusaega lühendada ja kehtestada erand juba soetatud taristule üleminekuperioodi ajaks. Lisaks on kooskõlastamisel mõjuanalüüs.

Sven Sester palus täpsustada, kas elektroonilise side seaduse muutmise seaduse eelnõuga kehtestatakse hetkel ainult menetlus ning kas sisulised otsused, kellele ja mida lubatakse, on vastavate ametite otsustada ning seda eelnõus ei määratleta. Raul Rikk vastast, et just täpselt nii see on, kehtestatakse ainult menetlus.

Kristen Michal uuris, et kuna 5G-võrgu rajamine tugineb varasemalt rajatud võrgule, siis kas on plaanis hinnata ka minevikus tehtud investeeringuid või puudutab võrkude hindamine pigem tulevikus kasutusele võetavaid seadmeid. Lisaks küsis Michal, milline on Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Ameti võimekus hinnata võrguseadmete turvariske. Härra Raul Rikk vastas, et juba kasutusel oleva tehnoloogia hindamist ei ole plaanis läbi viia. Ettevõtted on öelnud, et investeeringud on tehtud pikaks ajaks, mistõttu Vabariigi Valitsuse määruse rakendussätetes võiks kirjas olla ajaline piirang juba soetatud tehnoloogia kasutamisele. Eestis olevad ettevõtjad sooviksid hetkel luba olemasolevale tehnoloogiale kümneks aastaks ehk aastani 2030. Üleminekuperioodi pikkus on aga veel otsustamisel. Rikk lisas, et uus protsess tekitab tehnilise järelevalve ametile kindlasti töökoormust juurde.

Sideettevõtjatelt on aga ootus sidevõrkude kohta info andmisel teha seda sellisel kujul, et julgeolekualane hindamine oleks igati võimalik. Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Ametil puudub riigi julgeoleku ja küberturvalisuse hindamise pädevus. Seetõttu on määruks ette nähtud protseduur, mille kohaselt Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet küsib riigi julgeolekuasutustelt ja Riigi Infosüsteemi Ametilt sisendit. TTJA täidab antud juhul andmete kontrollimise funktsiooni ning julgeolekuhinnang antakse julgeolekuasutuste, Riigi Infosüsteemi Ameti ja küberjulgeoleku nõukogu arvamuse baasil. Sven Sester palus täpsustada, kes hindab julgeoleku seisukohalt tehnoloogiate sobivust. Raul Rikk sõnas, et Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet saadab info Kaitsepolitseiametile, Välisluureametile ja Riigi Infosüsteemi Ametile. Riigi Infosüsteemi Amet vaatab pigem tehnilisest aspektist, kas mõne seadmega on probleeme. Kaitsepolitseiamet ja Välisluureamet hindavad üldisemaid riske vastavalt olemasolevale informatsioonile. Kui nähakse, et tehnoloogiaga seotud riski ei ole, siis läheb info Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Ametile ning luba antakse välja. Kui selgub, et tehnoloogiaga on seotud riskid, siis läheb otsustuspädevus küberjulgeoleku nõukogule, kus kaalutletakse, kuidas riskantse tehnoloogiaga edasi toimida ehk kas määrata selle tehnoloogia kasutamiseks ajaline piirang,

kehtestada kasutamisele piirang kohe või piirata geograafiliselt riskantse tehnoloogia kasutamist. Küberjulgeoleku nõukogu edastab otsused Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Ametile, kes annab vastavalt otsusele välja ka haldusakti.

Kalvi Kõva tundis huvi, kas antud eelnõu osas Vabariigi Valitsuse arvamust on küsitud. Vastus oli, et Vabariigi Valitsuselt on arvamust küsitud, kuid enne arvamuse saamist saab eelnõu esimese lugemise ära teha ning esimese ja teise lugemise vahel saabub ka Vabariigi Valitsuse otsus. Kalvi Kõva uuris veel, millisena on mõeldud kaasamise protsess ja kas seda tehakse enne esimest lugemist. Tava on pigem selline, et peale esimest lugemist kaasatakse eelnõu menetlusse huvitatud osapooled. Arvestades menetluse tempot, oleks hetkel mõistlik eelnõu esimesele lugemisele saata ja enne valitsuse arvamuse saamist teisele lugemisele ei saadaks. Vajadusel saab korraldada ka vastava töögrupi koosoleku. Kai Rimmel avaldas arvamust, et kümneaastane üleminekuperiood on liiga pikk, kuna selleks ajaks on tehnoloogia ammu juba vananenud. Raul Rikk kommenteeris, et küsimus on siin selles, kui palju tehnoloogia väljavahetamine riigile maksma läheb. Sideettevõtjad on uurinud, kas riik on valmis riskantse tehnoloogia väljavahetamise kulud katma. Ettevõtjad on enam-vähem nõus määruks pakutud menetlusega, kui soetatud tehnoloogiat saaks kasutada kuni selle elutsükli lõpuni. Kui riik nõuab kiiremat tehnoloogia väljavahetamist, siis küsiks ettevõtjad riigilt kompensatsiooni või vaidlustaksid riigi otsuse. Riigi seisukohalt oleks kümme aastat sobiv üleminekuperiood tingimusel, et Eesti liitlased ei soovi kiiremat protsessi.

Sven Sester palus täpsustada, kas Euroopa Liidus on olemas ühine seisukoht 5G-tehnoloogiaga seotud riskide maandamiseks ja kas riikidevahelise kokkuleppe kohaselt kehtestavad ka teised liikmesriigid sarnaselt Eestiga ametitega kooskõlastamise protsessi. Raul Rikk vastas, et tegemist on Euroopa Liidu riikide poolt kokku lepitud seisukohaga, mis on soovitusliku jõuga. Riigi julgeolek on riigi enda kujundada, kuid riikidevaheline kokkulepe on ühtse poliitika kujunemise suunamiseks. Ja siis küsiti veel kord selle kohta, kas kusagil on selline protseduur juba kehtestatud. Sellised riigid on Prantsusmaa ja Rootsi.

Otsustati järgmist: teha ettepanek võtta eelnõu täiskogu päevakorda 18. veebruaril, konsensuslikult; määrata ettekandjaks Kai Rimmel – seda otsustati eilsel koosolekul, kuna muutus komisjoni liige – ning teha ettepanek esimene lugemine lõpetada. Lisaks 10. veebruaril toimunud majanduskomisjoni istungile toimus istung ka 11. veebruaril, kus majanduskomisjon tegi ettepaneku või õigemini otsuse küsida arvamust elektroonilise side seaduse muutmise seaduse eelnõu 138 kohta julgeolekuasutuste järelevalve erikomisjonilt. Otsus võeti vastu konsensuslikult ja järelepärimine on saadetud. Vastust ootame ettepanekute esitamise tähtajaks. Aitäh!

11:07 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh, lugupeetud ettekandja! Teile küsimusi ei ole. Avan läbirääkimised. Kaja Kallas Reformierakonna fraktsiooni nimel, palun!

11:08 Kaja Kallas

Austatud juhataja! Head kolleegid! Kahtlemata on see oluline eelnõu ja väga hea, et me seda siin parlamendis arutame. Loomulikult peab riik tagama turvalisuse kõigile oma sidevõrkude kasutajatele – see on küberturvalisuse nurgakivi. Küberturvalisus saab olema järjest tähtsam kõikides meie toimingutes, eriti siis, kui me liigume 5G poole, mis võimaldab asjade internetti. See toob kaasa uusi, täiesti adumatuid võimalusi, samas ka täiesti adumatuid riske. Meid ootavad ees tehnoloogilised valikud, aga tihti peame neid tegema lähtudes sellest, mida me usume, ning lähtudes sellest, milles me kahtleme ja mis on meie hirmud. Aga tehnoloogia valik ei tohiks olla usuküsimus, see peaks põhinema teadmistel. Hetkel ongi meie ja tegelikult kogu maailma dilemma see, et me ei tea – me ei tea, millised tehnoloogiad kuidas ikkagi toimivad, kus on probleemid.

Eesti on nutikas e-riik. Me oleme alati olnud selle üle uhked, sellesse ei pea uskuma, selles ei pea kahtlema, see lihtsalt on nii. Meil Reformierakonnas on idee, mis kinnistaks veelgi enam meie e-riigi kuvandit ja muudaks kogu maailma rohkem teadmistepõhiseks. Me kavatseme teha valitsusele ettepaneku luua Eestisse telekommunikatsiooni kompetentsikeskus, mis võiks toimida NATO ja Euroopa Liidu toetusel ning koostöös tehnoloogiafirmadega, testimaks konkreetsete tootjate tehnoloogilisi lahendusi lähtuvalt turvalisuse ja ka julgeoleku nõuetest. Sellise keskuse võiks luua kas iseseisvana või siis juba olemasoleva NATO Küberkaitsekoostöö Keskuse või Euroopa Liidu IT-agentuuri

uue allüksusena. Eesmärgiks võiks olla, et selle uue kompetentsikeskuse sertifikaat oleks tulevikus kvaliteedimärgiks ja garantiiks, millest lähtudes ei peaks kasutajad kõhkleva ei konkreetse seadme ega selle tootja kvaliteedis ja turvalisuses. Sel moel kindlustaksime investeringute jätkusuutlikkust ja ka valitud tehnoloogiate lahenduste turvalisust. Niimoodi saaksime tuua Eesti uuesti tugevamalt Euroopas ja maailmas pildile kui e-riigi, kui teadmistepõhise riigi, kui muutuste eesvedaja, sest küberturvalisusega, nagu ma ütlesin, maadlevad kõik riigid ja inimesed. Selline on meie ettepanek. Ma loodan, kui me sellega välja tuleme, siis leiab see toetust ka koalitsioonierakondade hulgas. Aitäh!

11:11 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Andres Metsoja Isamaa fraktsiooni nimel, palun!

11:11 Andres Metsoja

Hea istungi juhataja! Jah, tõepoolest see ei olnudki väga ammu, kui me saime humanitaarabi korras arvuteid ja tegime avalikke internetipunkte. Ja nüüd ühel hetkel oleme tabanud ennast suures globaalses tsirkuses, kus kõigil on kõigi andmetega pistmist ning kus sidevõrkude ja küberjulgeoleku teema on lahutamatu seotud. Ma arvan, et kitsalt selle volitusnormi üle arutlemine Riigikogus oleks võib-olla pisut pentsik. Ma arvan, et siin saalis ei peaks tegelikult rääkima mitte sellest ühest pusletükist, et justkui see pusle tervikuna kokku panna, vaid peaks rääkima puslest tervikuna – rääkima sellest, mis on pildil ja kas kõik pusletükid on ikka karbis olemas, et seda üldse tervikuna oleks võimalik kokku panna.

Ma olen kahtlemata mures – ja ma arvan, et kogu meie fraktsioon on mures –, et me paralleelselt ei saa käsitleda siin seda sidevõrkude strateegiat ehk tervikpilti. Me oleme ju pikalt pannud nii Euroopa raha kui ka meie maksumaksja raha lairibavõrgu väljaehitamisse, sinna on pandud üle 100 miljoni. Lisaks on sinna panustanud ka eraettevõtjad oma kapitali, et saada paremini maad kattev võrk, et inimestel oleks võimalik elada mis tahes Eestimaa paigas. Ometi ei ole me osanud näha neid detaile, millega me täna justkui võitleme. Väga oluline ja ikkagi lahendamata küsimus Eesti kontekstis on jätkuvalt see, et me ei ole suutnud lahendada operaatorineutraalsuse probleemi, mis kindlasti ja kahtlemata teeks selle ülemineku, mida me ka siin täna volitusnormina käsitleme, Eesti riigi jaoks palju lihtsamaks. Me oleme astunud energiajulgeoleku kontekstis pika sammu edasi, me oleme parandanud ühendusi, me oleme viinud just nimelt lahku võrguteenuse pakkuja ja elektriteenuse pakkuja. Aga siin on see kõik üheskoos, ühes katlas. Turul pakkujaid on siiski suhteliselt vähe. Ja kui me selle teema algatame, siis sageli jõuame vastu seina just nimelt sellega, et erasektor ei ole sellest huvitatud. Ja öeldakse, et konkurents on Eesti turul piisavalt hea.

Aga vaadake, nüüd on see olukord käes, kus me peame hakkama tehnoloogilisi piiranguid seadma. Kusjuures ma arvan, et iga tootja, kes tegeleb oma kompetentside arendamisega, on jällegi meist kõigist sammukese ees ja meie oleme selles küsimuses järelejooksjad. Aga üks on kindel: kui on olemas võrk, siis võrgu ehitamine on riigisiselt vägagi reguleeritav ja selles võrgus on seadmed, mis tegelikult peavad tagama meie julgeoleku just nimelt kübervaldkonnas. Tuleb edasi joosta nagu Alice peeglitagusel maal. Tuleb joosta, et mitte maha jääda, ja tuleb joosta veel kiiremini, et kellestki ette jõuda.

Meil on siin suur töö teha. Ma väga loodan, et valitsusest tuleb peagi siia lauale tõsine teema, mille üle arutada – strateegiline vaade meie sidevõrkudele tervikuna, nii omandisuhetele kui ka sellele, kuidas seda teenust üldse turul tagada kuni TETRA-võrguni välja. See Kagu-Eesti näide on ehe näide sellest, kuidas me peame suhtlema hoopis naaberriikide võrkude kaudu. Seal on küsimusi palju, kuni sinnamaani välja, et kui ELASA võrk on teatud hetkeni justkui võrgu tasemel valmis, siis 5G-võrgu puhul on kõigile selgeks saanud, et kahekilomeetrine vahemaa mastide vahel ei ole lahendus. 5G puhul peab tarbija ja masti vaheline kaugus olema 500 meetrit, et kõrgemal sagedusel asjade internetti üldse inimesteni viia.

Jõudu! Isamaa kindlasti toetab seda algatust – et see ei jääks ainult algatuseks, vaid et sellest saaks päris asi! Aitäh!

11:16 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Rohkem läbirääkimiste soovi ei ole. Läbirääkimised on lõppenud. Juhtivkomisjoni ettepanek on eelnõu 138 esimene lugemine lõpetada. Esimene lugemine on lõpetatud. Määrان muudatusettepanekute esitamise tähtjaks k.a 4. märtsi kell 17.15.

Head kolleegid! Tänane päevakord on läbitud ja istung lõppenud. Aitäh! Kohtumiseni homme!

Istungi lõpp kell 11.16.